

Хроніка знакової події

(до 140-річчя від дня народження
Богдана Лепкого)

4 листопада 2012 року виповнилося 140 років від дня народження *Богдана Лепкого* — людини багатогранного таланту, письменника і поета, художника і мистецтвознавця, публіциста і політика. В якій би царині не працював *Богдан Лепкий*, він усюди залишав свій неперевершений високопрофесійний слід. Каюся, я тільки у 90-ті роки минулого століття познайомився з творчістю Богдана Лепкого. Мене вразило, як багато зроблено однією людиною, яка ніколи, за будь-яких складних обставин не цуралася своєї національної ідентичності та свого покликання вірою і правдою служити Україні.

Дещо пізніше я відвідав окремі пам'ятні місця Богдана Лепкого, а їх з часу Незалежності з'явилося чимало (подаю тут довідку з книги "Музей Богдана Лепкого" м. Березани, Тернопільська область).

**Звідсіль пішов він у далекий світ,
Щоб славити велику Україну.**

В. Вихрущ

У древніх Березанах Тернопільської області 27 серпня 1995 року відкрито музей Богдана Лепкого — видатного українського письменника, педагога, перекладача, літературознавця, художника, громадсько-політичного та культурного діяча.

Музей розмістився на першому поверсі старовинної ратуші, яка є пам'яткою архітектури XIX ст. Завдяки фундаторові музею, племінникові письменника д-ру Р. Смику повернувся Богдан Лепкий у "місто дитячих і хлоп'ячих літ, найкраще місто в світі", як він писав про Березани в книзі "Казка мого життя".

Експозицію музею розміщено в шести залах, кожна з яких розповідає про певний період життєвого і творчого шляху письменника.

**Згадки з дитячих ранніх літ,
Ах, як ви дорогі мені!**

Б. Лепкий

Експонати першої зали переносять глядача у світ дитинства митця. На стіні — портрети батьків: матері Домни з роду Глібовицьких та батька отця Сильвестра Лепкого, у сім'ї яких 4 листопада 1872 р. народився син Богдан.

Цінним експонатом є портрет дідуся *о. Михайла Глібовицького* — робота *Б. Лепкого* з гімназійних часів.

Увагу привертає оригінал свідоцтва про хрещення, зображення герба роду Лепких, а також копія ікони Зарваницької Божої Матері, у молитві до якої Домна Лепка просила здоров'я й долі своєму синові.

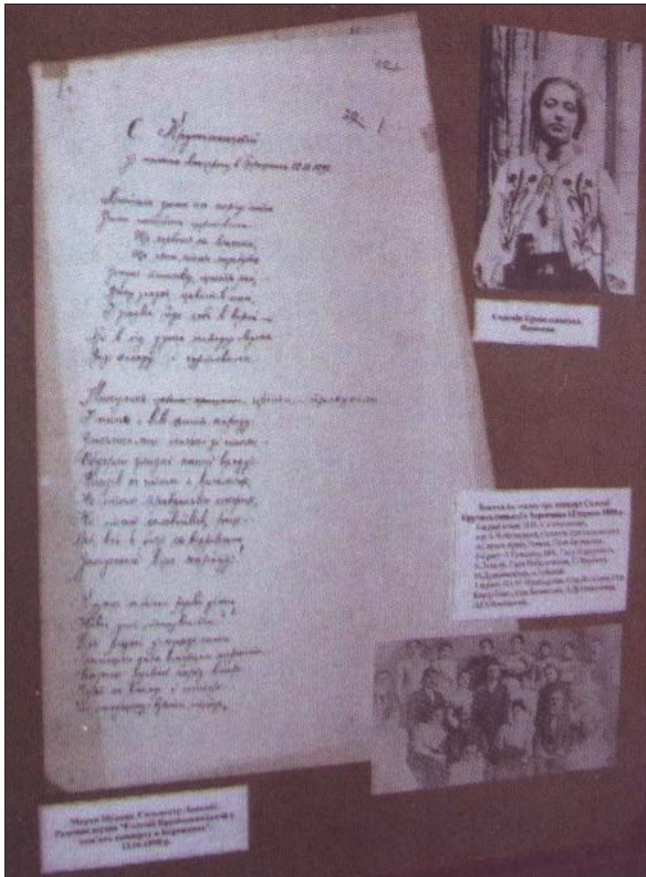
Експозицію доповнюють старовинні меблі, а також чорне фортепіано — пам'ятка з тих часів, коли майбутній митець із захопленням слухав твори *Шопена*, *Шумана*, *Бетховена*, що народжувались під гнучкими пальцями тітки, Дарії Глібовицької.

Тут представлені фотографії професорів та учнів, підручники з тих часів, оригінал свідоцтва гімназиста, книги з особистої бібліотеки письменника та світлини із краєвидами Бережан кінця XIX століття. Про захоплення *Богдана Лепкого* малярством свідчать автопортрети, портрети *Т. Шевченка*, *А. Чайковського*, *М. Івасюка*, *М. Устияновича*, зроблені олівцем.

**Бережани, ох які
Гарні ви взимі і в літі,
Хоч і бідні, і малі,
Ви найкраще місто в світі!**

Б. Лепкий

Про Бережани та бережанський період життя *Б. Лепкого* розповідає друга зала музею. Експозиція цієї зали відображає навчання і подальшу — після студій у Віденській академії мистецтв, Віденському та Львівському університетах — працю *Б. Лепкого* в Бережанській гімназії на посаді суплента (помічника вчителя) української та німецької словесності. Визначною подією в житті бережанців та гостей міста став концерт славнозвісної української співачки Соломії Крушельницької 12 червня 1898 р.

Організацією концерту безпосередньо займався і *Богдан Лепкий*. Із цієї нагоди громадський діяч, письменник о. *Сильвестр Лепкий (Марко Мурава)* написав вірш-присвяту "С. Крушельницькій...", рукопис якого експонується в другій залі музею.

Як письменник *Б. Лепкий* формувався під впливом батька, *Андрія Чайковського* та *Івана Франка*. Портрет *А. Чайковського* роботи невідомого художника, малюнок з видом на монастир отців Василіан у Краснопуші нагадують про пам'ятний день у липні 1892 р., коли відбулося особисте знайомство *Б. Лепкого* з *І. Франком*, який приїздив з *А. Чайковським* на гостину до о. Сильвестра, бажаючи відвідати знаменитий монастир.

Завершує експозицію вітрина з основними виданнями книги спогадів *Б. Лепкого* — "Казка мого життя".

**Видиш, брате мій,
Товаришу мій,
Відлітають сірим шнурком
Журавлі у вирій.**

Б. Лепкий

Наступна експозиційна зала присвячена польському періоду в житті митця (1899–1914, 1926–1941). Це переїзд до Кракова, викладання в приватних гімназіях, Ягеллонському університеті, професором якого став у 1932 р., на "відлівових курсах" для вдосконалення кваліфікації вчителів, активна творча та громадсько-культурна діяльність.

Численні експонати висвітлюють особисті й творчі зв'язки письменника з *Ольгою Кобилянською*, *Михайлом Коцюбинським*, *Василем Стефаником*, *Гнатом Хоткевичем*,

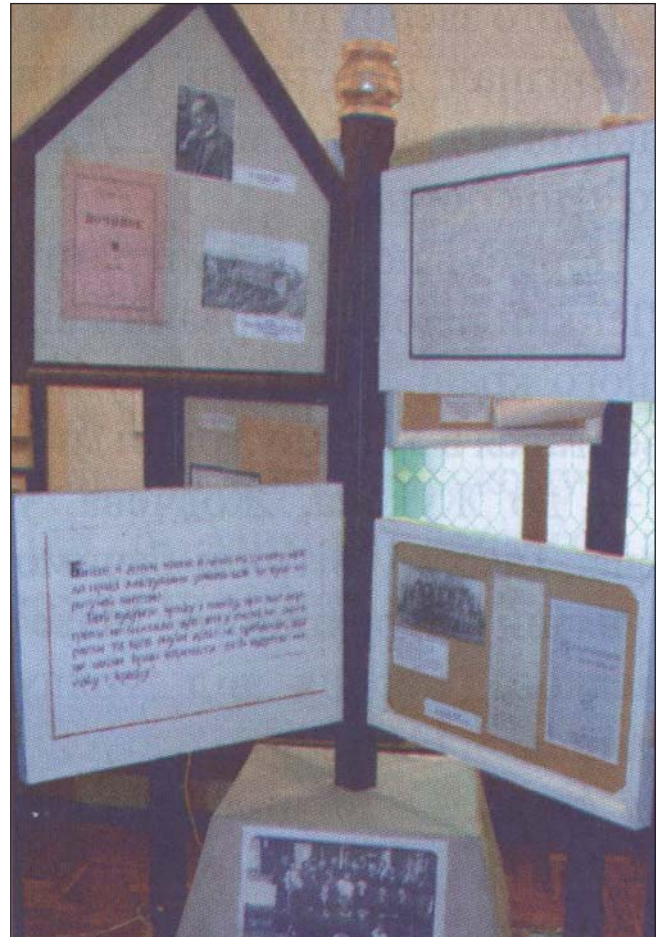

малярем *Осипом Куриласом*, істориком *В'ячеславом Липинським*, філологом, істориком і видавцем *Василем Доманицьким*, співпрацю з польською перекладачкою *Марією Беньковською*, з іншими відомими громадськими діячами, художниками, письменниками не лише України, а й Польщі.

У вітринах представлено прижиттєві видання творів *Б. Лепкого*: "З глибин душі" (Л., 1905), "Поезіє, розрадо одинока" (Л., 1908), "З життя" (Л., 1899) та ін. Поряд - "Начерк історії української літератури" (кн. I, II, 1923), короткий огляд української літератури "Наше письменство" (Краків, 1941), монографія "Маркіян Шашкевич" (Коломия, 1912), високо оцінений *І. Франком* переклад польською мовою "Слова о полку Ігоревім", авторизований переклад "Мотрі" польською мовою (Варшава, 1937).

Лепкознавець, професор *Федір Погребенник* сказав: "...Якщо б брати *Богдан і Левко Лепкі* не створили більше нічого, крім пісні "Журавлі", то цього вистарчило б, щоб їхні імена були навечно вписані золотими буквами в історії української музичної культури". Такої високої оцінки заслужила ця безсмертна пісня "Видиш, брате мій", яка була написана в Кракові 1910 р.

Частина експозиції приурочено вшануванню 60-річчя письменника в Березанях (1932), де представлені: альбом "На спомин Богданові Лепкому. Березанці. 1932", вишиваний футляр до нього, афіші ювілейних свят, присвячених славному земляку, бюст *Б. Лепкого* роботи *Нестора Кисілевського*, інші пам'ятні дарунки. Портрет поета роботи *Осипа Куриласа* люб'язно передав з родинної колекції син *М. Беньковської* на день відкриття музею. Окреме місце відведено розповіді про літературну групу "Молода муза", учасники якої вважали письменника своїм натхненником.

**Воскресне, встане Україна!
Бо мусить, мусить побідити
Добро і правда на землі.**

Б. Лепкий

Експонати четвертої зали висвітлюють події 1915-1925 рр., коли *Б. Лепкий* перебував в Австрії та Німеччині.

Про культурно-освітню працю письменника в таборах для військовополонених як співробітника Просвітнього відділу Союзу визволення України під час Першої світової війни розповідають копії фотографій, конверти, листівки, світлини родини Лепких у містах Ванзее, Вецлярі, Раштаті.

Раритетні видання творів українських класиків, які відредагував *Б. Лепкий* (загалом понад 60 томів), засвідчують діяльність письменника в берлінському видавництві "Українське слово". У вітрині експозиції — перші видання трилогії "Мазепа" (К. — Ляйпціг, 1926-1929), повісті-казки "Під тихий вечір" (К. — Ляйпціг, 1929), історичні повісті "Вадим" (Л., 1930), "Сотниківна" (Л., 1927), "Каяла" (Л., 1935), "Крутіж" (Краків, 1941), повісті з повоєнного життя "Зірка" (Л., 1929). Варто звернути увагу також на оригінал ілюстрації *Олени Кульчицької* до поеми *Б. Лепкого* "Ноктюрн".

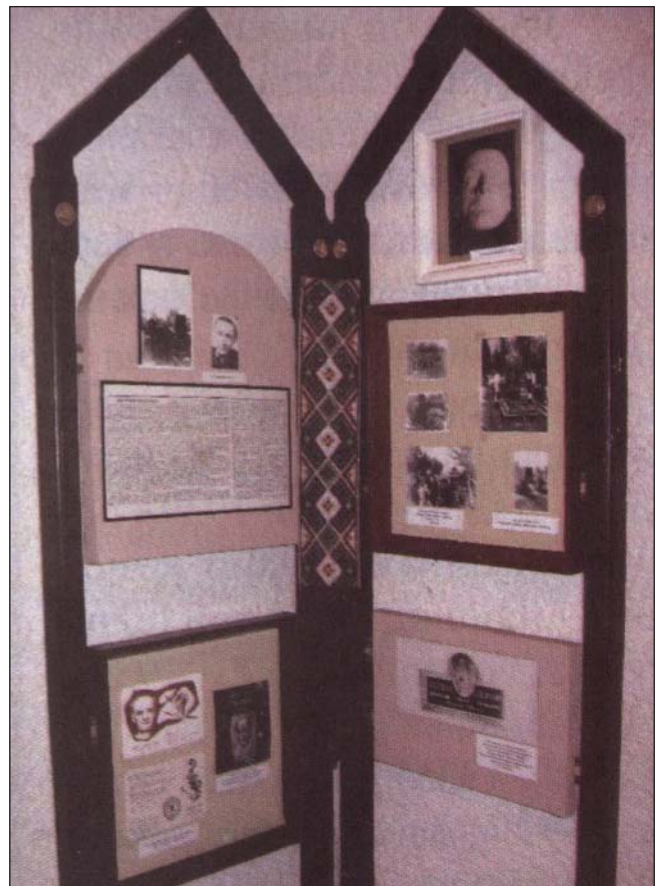
Перебуваючи в еміграції, *Б. Лепкий* не був відірваний від рідного краю. Час від часу він повертався в Україну, рідні місця — до Жукова, Жовчева, у Черче. Також у вітрині бачимо Регулямін Перехідного Мазепинського перся від уряду Української Народної Республіки в екзилі, який підтверджує нагородження письменника 1932 р. цією відзнакою за особливі заслуги перед Україною.

Жалобними кольорами прикрашені ще один куточок четвертої зали. Представлені тут оригінали клеписид трьо-

ма мовами, які сповіщають, що 21 липня 1941 р. у Кракові помер заслужений діяч, дійсний член багатьох українських установ, професор, д-р Богдан Лепкий.

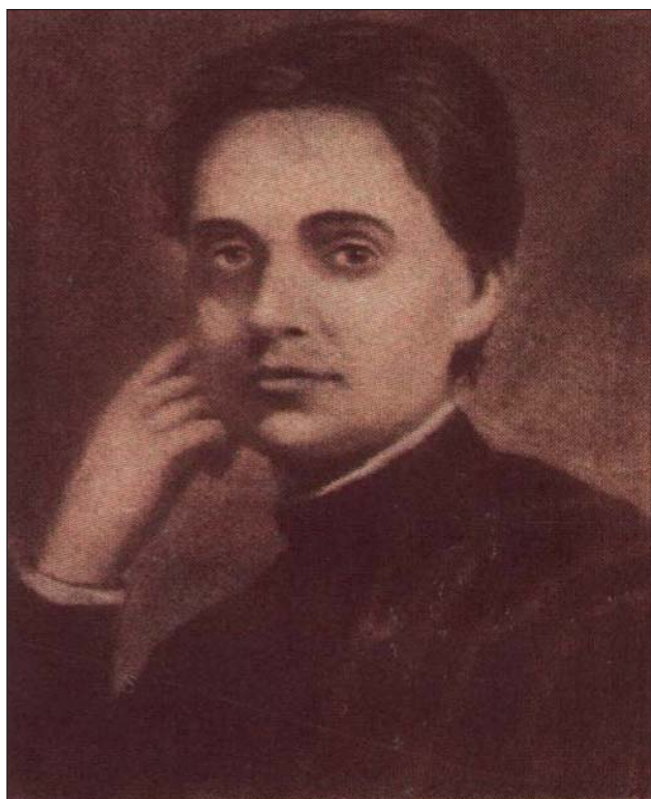
Поряд фотографії з похорону, пам'ятна медаль роботи *Н. Кисілевського*, фото посмертної маски та текст виступу на похороні учня письменника *Ю. Геніка-Березовського*.

Портрет Олександри Лепкої в коломийському вбранні

Портрет Марка Вовчка

Коли б я не був письменником, тоді хотів би бути лише малярем.

Б. Лепкий

У п'ятій залі представлено 56 оригінальних малярських робіт художника, серед яких виділяються: портрет дружини в молодому віці, портрет *Олександри Лепкої* в коломийському вбранні, портрет о. *Миколи Ленкого*, автопортрет, портрети рідних.

Портрет Павла Чубинського

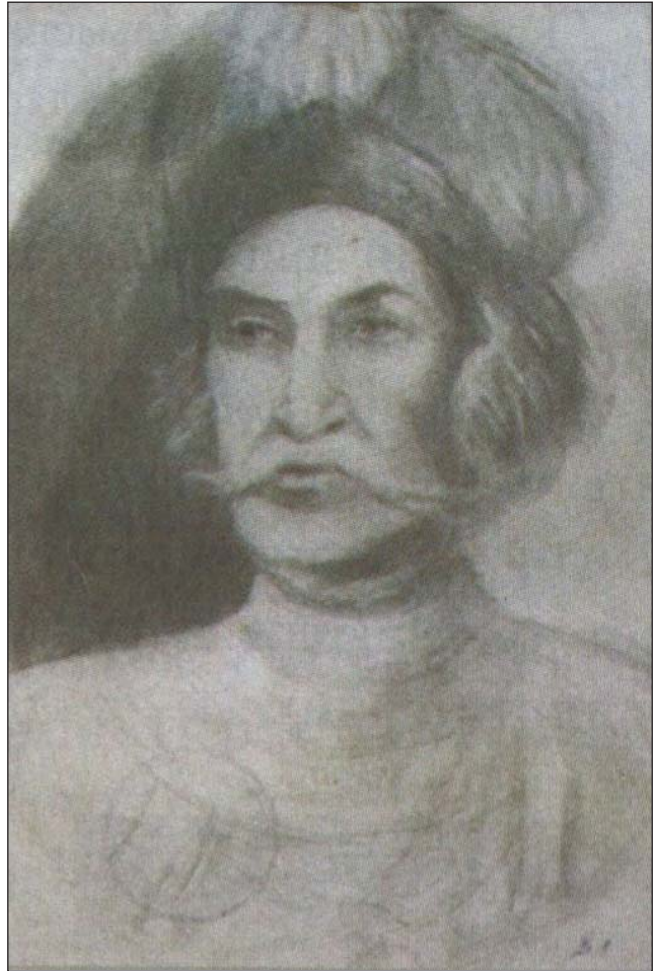
До уваги гостей музею також серія портретів українських письменників, які виконані пером і тушшю, зокрема *Г. Сковороди*, *Т. Шевченка*, *П. Чубинського*, *Б. Грінченка*, *Лесі Українки*, *Олени Пчілки*, *Х. Алчевської*, *А. Чайковського*, *О. Маковея*, *П. Карманського*, *М. Вороного*, *П. Тичини* та ін. Цими роботами переважно були ілюстровані численні видання, які редагував *Б. Лепкий*.

Ще одна серія — портрети видатних історичних постатей, ілюстрації до другого видання "Історії України-Руси" *Миколи Аркаса*, що вийшло 1912 р. у Кракові з передмовою *Б. Лепкого*.

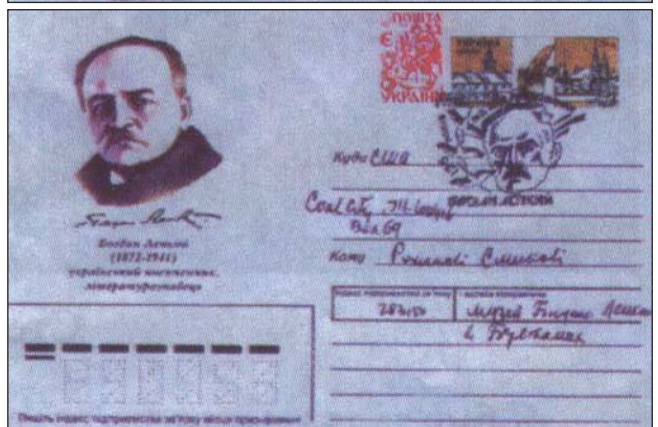
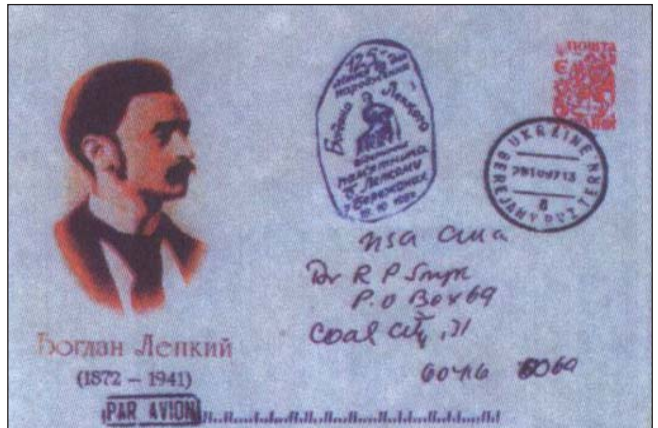
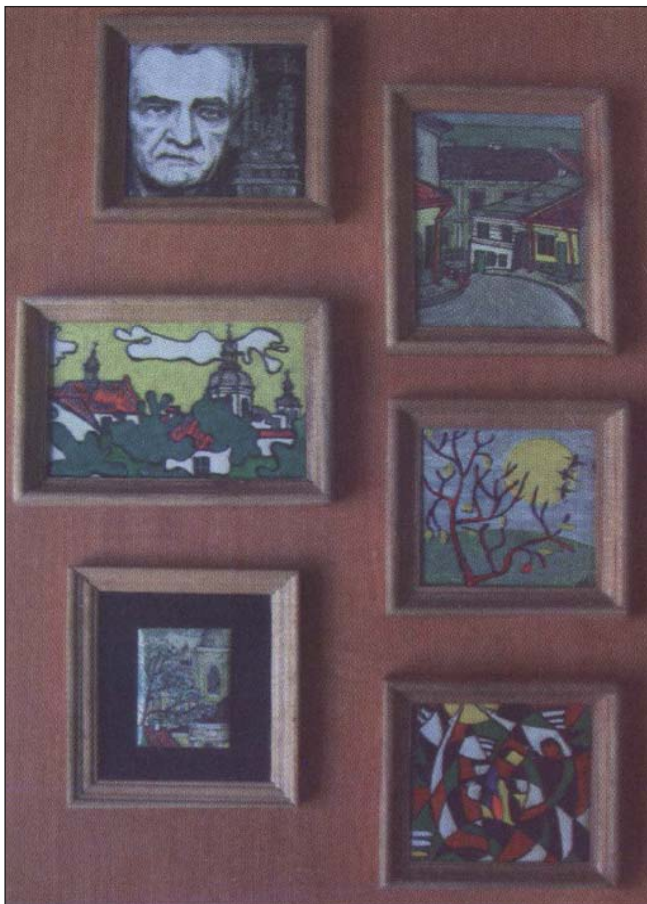

Портрет Івана Богуна

Портрет Івана Мазепи

Пам'ятні конверти до 125-ліття від дня народження Б. Лепкого

Фоторепродукції помісних ікон церкви святого Михайла в с. Жовчеві репрезентують *Лепкого* як іконописця.

До *Б. Лепкого* горнулися творчі люди, мистецька молодь: *О. Мавберг, О. Курилас, М. Бойчук, М. Гаврилко, О. Новаківський, І. Северин*. Не одному талановитому художнику він допоміг здобути відповідну освіту і стати на дорогу визнання. За його сприяння українське мистецтво виходило на європейські обшари. *Б. Ленкий* — автор цінних розвідок про українське мистецтво, художників.

Завершує експозицію шоста зала — "Повернення Богдана Лепкого в Україну": повернення у виданнях незалежної України, наукових дослідженнях учених, зокрема *М. Льницького, М. Жулинського, Ф. Погребенника, М. Сивіцького, Н. Білик, В. Качкана* та інших.

Вітрини прикрашають фотографії музеїв імені *Б. Лепкого*, меморіальних таблиць і пам'ятників у с. Жуків та м. Бережани, емалі (ілюстрації до творів *Б. Лепкого*) художника *Зіновія Мігоцького*, пам'ятні медалі та декоративні тарелі з портретом *Б. Лепкого*.

Окремий стенд присвячено лауреатам Всеукраїнської літературно-мистецької та громадсько-політичної премії імені братів Богдана і Левка Лепких.

Я був тільки одною струною в тій багатострунній арфі, а всі мої співробітники та послідовники були гарно достроєні та в гармонійному концерті принесли шану тій Великій Людині — Богданові Лепкому.

Д-р Роман Смик

Пам'ятний конверт до 100-ліття *Б. Лепкого*
(Художнє оформлення *Лідії Смик*)

Стенд фундаторів музею

Ще один куток експозиції розповідає про фундаторів музею: д-р *Роман Смик* (США), д-р *Роман М. Смик* (США), *Стефанія Смик-Тарнавська* (Канада), о. *Володимир Тарнавський* (Канада), *Ярослава Завадович-Шафранюк* (Канада), *Сильвестр Ремеза* (Канада), *Наталка Тарнавська-Головата* (Канада).

Неоціненними скарбами музею є його експонати, особливо прижиттєві раритетні видання творів письменника. На сьогодні загальний музейний фонд нараховує більше трьох тисяч предметів: з них 236 — рідкісна книга (прижиттєві видання). Основну частину раритетних видань, як і інші архівні матеріали, передав музеєві д-р *Р. Смик* (США): "*Стрічки*" (Львів, 1901); "*Листки падають*" (Львів, 1902); "*Осінь*" (Коломия, 1902); "*На чужині*" (Львів, 1904); "*З глибин душі*" (Львів, 1905); "*Над рікою*" (Львів, 1905); "*Поезіє, розрадо одинока*" (Львів, 1908); "*Для ідеї*" (Львів, 1911); "*Вибір віршів*" (Вецляр, 1921); "*Сльота*" (Львів - Київ, 1926); "*З села*" (Чернівці, 1898); "*З життя*" (Львів, 1899); "*В глухій куті*" (Львів, 1903); "*Нова збірка*" (Львів, 1930); "*Кара та інші оповідання*" (Львів, 1905); "*Кидаю слова*" (Чернівці, 1911); "*Під тихий вечір*" (Київ - Ляйпціг, 1923); "*Сотниківна*" (Львів, 1927); "*Зірка*" (Львів, 1929); "*Вадим*" (Львів, 1930); "*Веселка над пустирем*" (Львів, 1929); "*Крутіж*" (Краків, 1941); "*Казка мого життя. Крегулець*" (Львів, 1936); "*Казка мого життя. До Зарваниці*" (Львів, 1938); "*Три портрети*" (Львів, 1937); "*Мотря*" (Київ - Ляйпціг, 1926); "*Не вбивай*" (Київ - Ляйпціг, 1926); "*Батурин*" (Київ - Ляйпціг, 1927); "*Полтава. I-II томи*" (Львів, 1928-1929); "*Писання. Том I. Вірші*" (Київ - Ляйпціг, 1922); "*Писання. Том II. Проза*" (Київ - Ляйпціг, 1922).

Вшанування Богдана Лепкого в Україні

20 липня 1991 року в селі Жуків Бережанського району (Тернопільська обл.) відкрито перший у світі пам'ятник *Богданові Лепкому*. Організатором встановлення виступив краєзнавець, пісняр і композитор, лауреат премії ім. братів Богдана і Левка Лепких, учитель Жуківської школи *Василь Подуфалий*. Скульптори — *О. Маляр* та *К. Сікорський*, архітектори — *Р. Білик* та *В. Калашиник*. Пам'ятник встановлено біля школи, названої на честь *Богдана Лепкого*.

21 липня 1991 року відкрито пам'ятну дошку *Богданові Лепкому* на історичній ратуші в Бережанах, де з 1805 р. була розташована гімназія, у якій навчався і згодом працював письменник. На дошці зображено символічний ключ журавлів, барельєф *Б. Лепкого* та напис "Тут вчився і вчив Богдан Лепкий".

19 жовтня 1992 року в родинному селі *Богдана Лепкого* Крегульці, що на Гусятинщині Тернопільської області, де була парафія дідуса, о. *Михайла Глібовицького*, та батька, о. *Сильвестра Лепкого*, відкрито й освячено пам'ятник-погруддя *Б. Лепкому* у виконанні скульптора *Вадима Садовника* (м. Тернопіль). Ініціатором встановлення погруддя виступила *Ольга Пелешок*, учителька місцевої школи, та сільська рада.

Відкриття пам'ятника відомому українському письменнику *Богданові Лепкому* в місті Бережани відбулось **19 жовтня 1997 року** з нагоди 125-ї річниці від дня його народження. Скульптор пам'ятника — *І. Сонсядло*, металізатор — *М. Самарик*, архітектори — *Б. Білоус* та *А. Пилипець*. Фундатори пам'ятника — племінник *Б. Лепкого* д-р *Роман Смик*, *Стефанія* і *Володимир Тарнавські* (родина з Канади).

Увіковічують пам'ять письменника в монументальному мистецтві, діяльності лепківських музеїв та шкільних кімнат-музеїв.

Відкрито музей родини Лепких у с. Жуків (Бережанський р-н, Тернопільська обл., 1995р.), кімнату-музей письменника в с. Крегулець Гусятинського району (Тернопільська обл., 1991 р.), у Тернопільській школі №14 (1993 р.). У 1994 р. цій школі присвоєно ім'я Б. Лепкого, а **30 вересня 2011р.** на подвір'ї цієї школи відкрили єдине в обласному центрі поруддя Богдана Лепкого. Гімназія в м. Бережани названа іменем Богдана Лепкого: до 125-ї річниці від дня народження письменника оформлено кімнату-музей. У с. Жовчів на Рогатинщині (Івано-Франківська обл.) діє музей родини Лепких (1995 р.).

Установлено: барельєф Б. Лепкому в м. Батурині (Бахмацький р-н Чернігівської обл., 1999 р.), пам'ятні таблиці в парафії с. Жовчів (Івано-Франківська обл., 1992 р.), у парафії м. Борислав (Львівська обл., 1992 р.); пам'ятні дошки в м. Тернополі на будинку, де жила сестра Б. Лепкого, Олена (1996 р.), на обласній філармонії (1999 р.), у с. Цигани

(Тернопільська обл.), де бував Б. Лепкий у свого дядька о. Омеляна Глібовицького, у парафії с. Жуків (Тернопільська обл., 1992 р.), на вул. Б. Лепкого (1989 р.), на загальноосвітній школі ім. Б. Лепкого (1990 р.); пам'ятну плиту в с. Черче (Рогатинський р-н, Івано-Франківська обл.) на місці зруйнованої вілли "Богданівка" (1996 р.). Останньою тут є згадка про віллу "Богданівка" в санаторії "Черче" Рогатинського району, Івано-Франківської області, яка була побудована в 1932 році і, на жаль, зруйнована у 1983 році.

У цьому санаторії, з ініціативи його керівника *Михайла Падучака* та земляків і шанувальників творчості *Богдана Лепкого*, з'явилася ідея відновити віллу "Богданівка". З цією метою у 2009 році створено Благодійний фонд "Мінеральний живець Черче", який згодом було офіційно зареєстровано, і фонд розпочав свою діяльність, щороку влаштовуючи окремі заходи та цікаві зустрічі. Серед цих заходів та спогадів особливе місце займає постать Богдана Лепкого.

Хронологія окремих подій ювілейного для Богдана Лепкого 2012-го року

Ярослав Яцків і Роман Коритко під час засідання Благодійного фонду "Живець—Ч" в с. Черче, 6 серпня 2012 р.

19 липня 2012 р. *Михайло Падучак*, голова Благодійного фонду "Мінеральний живець Черче" (БФ "Живець—Ч") і *Ярослав Яцків*, голова Наглядової ради Фонду, на зборах колективу та гостей санаторію "Черче" проінформували присутніх про підготовку до вшанування 140-річчя від дня народження *Б. Лепкого*. Від імені редколегії журналу "Світогляд" було подаровано фонду 60 примірників журналу і коротко розказано про тематику його перших трьох чисел цього року.

20 липня 2012 р. *М. Падучак* та *Я. Яцків* з дружинами *Надією* та *Ганною* відвідали Музей Б. Лепкого в м. Бережани, Тернопільської області. Ознайомилися з унікальною колекцією Музею та домовилися з його директором пані *Надією Дирдою* про подальші кроки щодо відзначення 140-річчя від дня народження *Б. Лепкого*.

22 липня 2012 р. Разом з *М. Падучаком* відвідали село Жовчів Рогатинського району, де часто гостив Б. Лепкий у родині священника П. Смика (авт. — зауважу, що *П. Смик* хрестив мене, *Я. Яцківа* у 1939 році, а його два сини загинули за волю України в буремні 40-і роки минулого століття. Наймолодший син *Роман Смик* зумів добратися до США, де зібрав колекцію про *Б. Лепкого*, яку передав Бережанському музею).

23 липня 2012 р. Разом з *М. Падучаком* був у м. Івано-Франківську та мав зустрічі щодо відзначення 140-річчя Б. Лепкого:

— З Головою обласної адміністрації *М.В. Вишиванюком* у дружній атмосфері обговорили різні проблемні питання "Богданівки" та ювілейних заходів. *М.В. Вишиванюк* пообіцяв всіляко сприяти цій справі.

— З ректором Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, членом-кореспондентом НАН України *Є.І. Крижанівським*. Я запросив ректора до участі в Наглядовій раді та діяльності "БФ Живець — Ч". Отримав позитивну відповідь.

— З членом-кореспондентом НАН України, колишнім ректором Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, *Б.К. Остафійчуком* обмінялися різними думками про сьогодення України та особистість *Б. Лепкого*.

Надзвичайно приємною і зовсім непередбачуваною була зустріч з ректором Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, професором о. *І.М. Луцьким*.

Мене з *М. Падучаком* спочатку вразила будівля університету, а потім ... зустріч з його ректором, умовами навчання студентів, задумом майбутніх звершень і, нарешті, невимушеною і цікавою розмовою про молоде покоління українців, про перспективи розвитку університету та майбутнє України.

25 липня 2012 р. Мав телефонну розмову з відомим астрономом, професором Прикарпатського університету імені Василя Стефаника *І.А. Климишиним* про Богдана Лепкого — "попадинця" за його Лепкого словами, тому що батько *Б. Лепкого* був священником. Розмова йшла про віру та розум та особливі думки *Богдана Лепкого* щодо ролі освіти та культури у суспільному й державному житті будь-якої країни.

26 липня 2012 р. Відбулася зустріч членів ради "БФ Живець — Ч" з відпочивальниками санаторію "Черче" за участю голови фонду *М. Падучака*, членів ради фонду *Романа Коритка* — відомого письменника, *Ярослава Сидора* — відомого громадського діяча м. Рогатина та *Ярослава Конопани* — лікаря з м. Рогатина.

Мова йшла про 140 річчя від дня народження Б. Лепкого; історію села Черче, санаторію "Черче" та перебування тут Б. Лепкого; про відбудову "Богданівки"; про проблеми сучасної України, зокрема проблеми освіти, культури, мови тощо. Зустріч була цікавою та змістовною, а доповідачів вітали оплесками. Після зустрічі відбулося засідання Наглядової ради фонду, на якому обговорили план заходів з відзначення 140-річчя від дня народження Б. Лепкого.

6 серпня 2012 р. "Богданівці" у Черче — бути!

*Ярослав Яцків,
Київ — Черче — Бережани — Київ*